

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta sociálních studií
Katedra sociologie

Úkol č. 1

pro kurz
Výběrová šetření v sociologii SOC 751

Podzim 2006

Členové týmu:	Jan Bauer,	učo: 182294	email: 182294@mail.muni.cz
	Lukáš Hule,	učo: 74547,	email: 74547@mail.muni.cz
	Kateřina Kolářová	učo: 102748	email: 102748@mail.muni.cz
	Tomáš Rezek,	učo: 52868,	email: 52868@mail.muni.cz

Datum odevzdání: 27. 10. 2006

I. Úvod

Naším úkolem je vypracovat návrh úvodního projektu vlastního výběrového šetření na téma „Lidé ohrožení sociálním vyloučením v české společnosti“. Návrh má obsahovat: pracovní definici sledovaného jevu a jeho základní dimenze, formulaci základní výzkumné otázky, popř. další vedlejší otázky a hlavní výzkumné hypotézy.

II. Návrh projektu

II. A. Pracovní definice sledovaného jevu

V našem výzkumu se nebudeme zabývat příčinami sociálního vyloučení, ale provedeme parametrickou deskripci sociálního vyloučení v České republice se zaměřením na regionální odlišnosti.

Sociální vyloučení je v naší práci definováno jako proces, kdy je jedincům, skupinám jedincům, popř. místnímu společenství znesnadňován nebo úplně zabráněn přístup ke společenským institucím a zdrojům, které umožňují, aby se dotyčný zapojil do ekonomických, politických a sociálních aktivit většinové společnosti. Často sociální vyloučení vede k tvorbě vlastních hodnot a norem, které s sebou nesou nízké sebevědomí, pocit bezmoci, závislosti na něčí pomoci a na sociálních dávkách, reprodukuující se v prostředí sociálně patologických jevů.

To, že sociální vyloučení zahrnuje nejen ekonomickou perspektivu, ale i sociální a politickou, ho odlišuje od pojmu chudoba. Pojem sociální vyloučení je komplexnější, může mít různou úroveň a více se mění v čase. Pokud jde o míru sociální izolace, použijeme koncept anomie jako jeden z indikátorů. Použijeme L. Sroleho definici anomie jako subjektivní pocit odcizení. Velikost určíme podle Sroleho stupnice.

Některé **skupiny obyvatel podléhají sociálními vyloučení ve větší míře**. K takovým skupinám především patří:

- dlouhodobě nezaměstnaní (déle než 1 rok a opakovaně),
- osamělí senioři,
- mentálně a fyzicky handicapovaní,
- toxikomani a lidé s jiným druhem závislosti,
- imigranti,
- příslušníci etnických, náboženských, sexuálních a jiných menšin,
- osoby s nízkou kvalifikací,
- lidé v těžké životní situaci, ze které se nemohou dostat vlastními silami.

Zejména u těchto rizikových skupin dochází k různým *projevům sociálního vyloučení*, které mají různou intenzitu a charakter – může to být kombinace ekonomického, politického nebo sociálního vyloučení, nebo jen některého z nich. Sociální vyloučení vede hlavně k těmto projevům:

- prostorovému vyloučení (často v izolovaných lokalitách bez dostatečného občanského vybavení),
- **omezení sociálních kontaktů s širším kruhem jedinců krom těch kdo jsou v podobné situaci**
- symbolické vyloučení spojené se stigmatizací (generalizace negativních vlastností),
- větší výskyt sociálně patologických jevů a kriminality,
- závislost na sociálních dávkách a špatná ekonomická situace,
- ztížený přístup k legálním formám výdělečné činnosti,
- orientace na přítomnost a využívání nevýhodných finančních půjček (lichva apod.),
- špatný životní styl, horší zdravotní stav,
- nedostatečná kvalifikace a nedostatečná možnost překonat tuto nevýhodu,
- snížená sociokulturní kompetence (sem patří především jazyková bariéra, špatná znalost vlastních práv a povinností apod.).

Chybí odkazy na literaturu.

II. B. Zkoumaná populace

Výzkumnou jednotkou bude člověk obyvatel ČR pobírající sociální dávky (doplatek do životního minima). Respondenti budou zachyceni v místech, kam si chodí pro výplaty dávek. Přístup k respondentům bude získán za pomoci neziskových organizací a za spolupráce místní samosprávy. Očekává se, že vybraný vzorek populace bude tvořit cca 10 tisíc respondentů. Ke sběru zjišťovaných dat použijeme metodu dotazování vybraného vzorku respondentů pomocí anonymního standardizovaného dotazníku a formou formou face-to-face interview.

II. C. Výzkumná otázka a strategie

V našem výzkumu bude hledat odpověď na otázku: *Které skupiny obyvatel v ČR jsou nejvíce ohrožené sociálním vyloučením.*

Je dobře zvolena hlavní výzkumná otázka, pokud podle zadání úkolu chceme zjistit: a) v jakých hlavních dimenzích se projevuje sociální vyloučení mezi českou populací, b) jaká je míra tohoto vyloučení u dotyčných osob a jejich domácností, c) jaký je subjektivní náhled vyloučených osob na vlastní situaci?

Chybí vedlejší otázky.

Zvolili jsme kvantitativní metodologii, protože naším cílem je zjistit, zda existuje vztah mezi proměnnými. A jestli existuje tak v jaké míře. Zvolená výzkumná strategie nejlépe odpovídá účelu našeho výzkumu. Z hlediska časového se bude jednat o průřezovou studii, vztaženou k jednomu časovému okamžiku. Nicméně se nabízí možnost porovnání během delšího časového úseku. V tom případě by výzkum mohl pokračovat za několik let a získat tak formu „cohort“ nebo „trend“ studie.

III. D. Hypotéza

Na základě sledovaných proměnných (pohlaví, věk, rodinný stav, počet dětí, nejvyšší dosažené vzdělání, pozice na pracovním trhu, výše a druh příjmů, etnicita, právní důvod užívání bytu, velikost obce a příslušnost i regionu) jsme určili tyto hypotézy:

Subjektivně i objektivně jsou ve větším ohrožení sociálního vyloučení ženy, lidé vyššího věku, osamělí a bezdětní, méně kvalifikovaní, nezaměstnaní, s nízkými příjmy,

příslušníci etnických menšin, žijící v obecních bytech nebo jako nájemníci a ve větších městech, kde je větší míra anonymity.

Vlivem sociodemografických charakteristik se bude měnit pocit sociální izolace. **Jak? Vlivem nebo změnou těchto charakteristik?**

S rostoucí mírou sociální exkluze bude klesat sociální status ve společnosti. S rostoucím věkem se míra sociální izolace zvětšuje. **To znamená, že děti a mládež nemohou být sociálně vyloučeni?**

S mírou délky nezaměstnanosti se zvyšuje míra sociální izolace. ??

Hypotézy nesledují hlavní téma výzkumu, tak jak bylo zadáno.

III. Literatura

Analyza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. 2006. Praha: Gabal Analysis & Consulting

Velký sociologický slovník, Praha Karolinum, 1996.

Mareš P. 2006. Faktory sociálního vyloučení. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

Krebs, V. 2005. Sociální politika. Praha: ASPI.

Mareš, P. 2004. Sociální Exkluze a inkluze. In Sirovátka, T. (ed.). Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno: Georgetown.

Toušek, L. 2006. Kultura chudoby, underclass a sociální vyloučení. In Hirt, T., Jakoubek, M. (ed.). Romové v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Sirovátka, T., Kofroň, P., Rákoczyová, M., Hora, O., Trbola, R. 2005. Příjmová chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučení v České republice a srovnání se zeměmi EU. (Výzkumná zpráva z projektu Monitorování chudoby). Praha: VÚPSV.

Elektronické zdroje:

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

<http://www.varianty.cz/>